

HANDLEIDING REFLECT TO ACT

<p>Wat?</p>	<p>“Reflect to act” is een pakket voor lerarenopleiders om met studenten stil te staan bij diverse actuele thema’s.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identiteit - Gevoelens & gedachten - Kinderrechten & participatie - Gelijkenissen & verschillen - Stereotypen & vooroordelen - Kansen <p>“Reflect to act” is een onderzoeksproject van UCLL in samenwerking met UNICEF België. Met vragen of opmerkingen kan je terecht op info@unicef.be</p>
<p>Waarom?</p>	<p>Nooit was de verscheidenheid aan culturele achtergronden, talenten en mogelijkheden in klassen en scholen zo groot als vandaag. De huidige diversiteit heeft een rechtstreekse impact op elke (toekomstige) leerkracht. Hieruit ontstaat de nood om eigen referentiepunten en de eigen professionele rol te herdefiniëren.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe zorgen we ervoor dat onze kinderen opgroeien tot mensen die elkaar kunnen begrijpen en die kunnen communiceren over alle (culturele) grenzen heen? • Hoe kunnen we onderwijs aanbieden dat leerkrachten, leerlingen, ouders... helpt om vreedzaam en op een constructieve manier samen te leven? • Hoe kunnen wij als school en als micro-maatschappij een positief democratisch rolmodel bieden en verantwoordelijke burgers vormen die intercultureel competent zijn? <p>Daarom is het belangrijk om zowel bij (toekomstige) leerkrachten als bij leerlingen te investeren in competenties die nodig zijn voor het adequaat omgaan met vooroordelen en stereotypen (vb. inzake geslacht/gender, armoede, afkomst, taal, handicap ...). Kinderrechten bieden een overkoepelend kader voor het ontwikkelen van die specifieke competenties.¹</p> <p>UNICEF België komt op voor de rechten van ALLE kinderen en heeft hierbij speciale aandacht voor equity: we schenken extra aandacht aan de meest kwetsbare kinderen, zoals kinderen in armoede, uit migratie, in noodsituaties, met een handicap,... Vandaar onze focus op gelijke onderwijskansen en kinderrechten binnen onderwijs.</p>
<p>Waarvoor?</p>	<p>‘Reflect to act’ heeft als doelstelling om het reflectief vermogen van toekomstige leerkrachten m.b.t. het omgaan met vooroordelen en stereotypen te versterken. Dit pakket bevordert de bereidheid en vaardigheid van toekomstige leerkrachten om zichzelf in vraag te stellen in verband met deze thema’s.</p>
<p>Hoe?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. De studenten gaan eerst <u>individueel</u> aan de slag met een online teaser met inleefvragen, filmpjes en getuigenissen. Ze doorlopen de volledige teaser en vullen hem in als opdracht/taak vooraf of tijdens de les. 2. Bij het voltooien van de teaser krijgt elke student een overzicht van zijn

¹ Vormen vzw in opdracht van Plan België voor Module kinderrechteneducatie Leerkrachtvorming (UNICEF - PLAN België). Leidraad deel 2: Omgaan met diversiteit: ontwikkelen van interculturele competenties. Bron: Huber J. (2014) Developing intercultural competence through education; Pestalozzi series n°3; CoE

	<p>of haar eerste reflecties rond de thema's. Ze kunnen een vertrekpunt vormen voor verdere reflectie tijdens bijvoorbeeld stages.</p> <p>3. Na afloop wordt er teruggekoppeld in de les. De lerarenopleider kan naar keuze alle of bepaalde thema's verankeren of uitdiepen <u>in de les</u> aan de hand van concrete werkvormen en achtergrondinformatie.</p>
Waar?	<p>Op www.unicef.be/reflecttoact :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Introductie en handleiding bij het pakket ▪ Een link naar de teaser (online tool/spel) van het pakket <p><u>Per thema</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Lesfiche - Werkvormen - Achtergrondinformatie - Reflectievragen - Filmpje
Kader	<p>Het Kinderrechtenverdrag</p> <p>In 1948 werd de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens door de VN aangenomen en ondertekend door alle landen van de wereld. Het doel van deze verklaring was en is ervoor zorgen dat alle mensen in de wereld een menswaardig bestaan kunnen leiden. Omdat kinderen een speciale plaats innemen in de samenleving nam de VN in 1989 Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind aan dat opnieuw werd bekrachtigd door bijna alle landen in de wereld. Het IVRK bestaat uit een 40-tal artikels die meer duidelijkheid geven over specifieke rechten die voor minderjarigen gerealiseerd moeten worden en over de speciale bescherming die zij moeten genieten. Het onderwijs neemt in dit verdrag een speciale plaats in en heeft een meervoudige opdracht in de realisatie van kinderrechten. Enerzijds moet het onderwijs deze rechten zelf respecteren in zijn eigen werking, anderzijds moet onderwijs mee helpen om deze rechten te realiseren door kinderen te leren wat kinderrechten zijn én door hen te leren dat ook zij kunnen bijdragen aan een samenleving waar hun eigen rechten en die van anderen gerespecteerd en gerealiseerd worden. Het onderwijs is de plek bij uitstek om kinderen en volwassenen in aanraking te laten komen met kinderrechten en deze toe te passen in hun eigen leef-, leer- en/of werkomgeving. Een kinderrechtenkader biedt scholen heel wat kansen om hun pedagogische opdrachten waar te maken.²</p>
Kinderrechten op een rij	<p>Vanuit een didactisch perspectief is het moeilijk om met 40 artikels te werken in een klas. Om die reden zijn er in de loop der jaren verschillende manieren ontstaan om deze rechten te categoriseren.</p> <p>We werken met de volgende indeling:</p> <p>Recht op een gelijke behandeling (Artikel 2, 22, 23, 30, 37, 38, 40) Elk kind moet op dezelfde manier behandeld worden. Niemand mag uitgesloten worden. Of je nu blank bent of zwart, arm of rijk, moslim of christen, dik of dun, je hebt recht op een gelijkwaardige behandeling. De overheid moet ervoor zorgen dat elk kind behandeld wordt volgens de kinderrechten.</p>

² MARIS, G. (2010). *Recht in de roos: Vormen vzw*

Recht op een goed leven (Artikel 24, 26, 27)

Gezonde voeding, water, kleding en onderdak zijn nodig om goed te kunnen opgroeien. Alle kinderen hebben recht op drinkbaar water en eten. Kinderen mogen geen gevaar lopen door milieuvervuiling. Als ouders daar niet voor kunnen zorgen, moet de overheid een handje toesteken.

Recht op een eigen mening en op inspraak (Artikel 5, 12, 13, 17)

Elk kind heeft recht op informatie, een eigen mening en mag zijn ideeën en gevoelens hebben. Volwassenen moet hiermee rekening houden. Bij een belangrijke beslissing die over het kind gaat, moet eerst zijn mening gevraagd worden. Je mening geven wil niet zeggen dat de ander akkoord moet gaan. Maar hij of zij moet wel luisteren en over de mening van het kind nadenken om een beslissing te nemen.

Recht om iemand te zijn (Artikel 6, 7, 8, 14, 30)

Elk kind heeft bij de geboorte het recht op een naam en het recht om zijn ouders te kennen en door hen verzorgd te worden. Ook een kind dat geadopteerd is, heeft het recht om zijn biologische ouders te kennen. Kinderen hebben ook het recht om in een land te wonen en hebben recht op een nationaliteit.

Recht op privacy (Artikel 15)

Elk kind mag bepaalde dingen voor zichzelf houden, waarmee niemand zich zonder goede redenen mag bemoeien. Bijvoorbeeld: een dagboek, brieven, wat zijn familie aangaat of zijn manier van leven. Niemand heeft het recht om zonder toestemming tussen te komen in zijn privé-leven, of hem een slechte naam geven.

Recht op spel, rust en cultuur (Artikel 30, 31)

Elk kind heeft het recht om zich te ontspannen en zich met leuke dingen bezig te houden: spelen, sporten, met kunst bezig zijn. Elk kind heeft het recht om informatie over zijn cultuur en zijn godsdienst op te zoeken. Hij mag zijn eigen culturele gewoontes hebben en zijn eigen taal spreken.

Recht op onderwijs en informatie (Artikel 28, 29, 42)

Ieder kind heeft recht op informatie en op goed onderwijs en om dingen te leren. Kinderen hebben het recht om zo lang mogelijk naar school te gaan en er zich goed te voelen. Voor kinderen die jonger zijn dan 12 jaar, moet onderwijs gratis zijn.

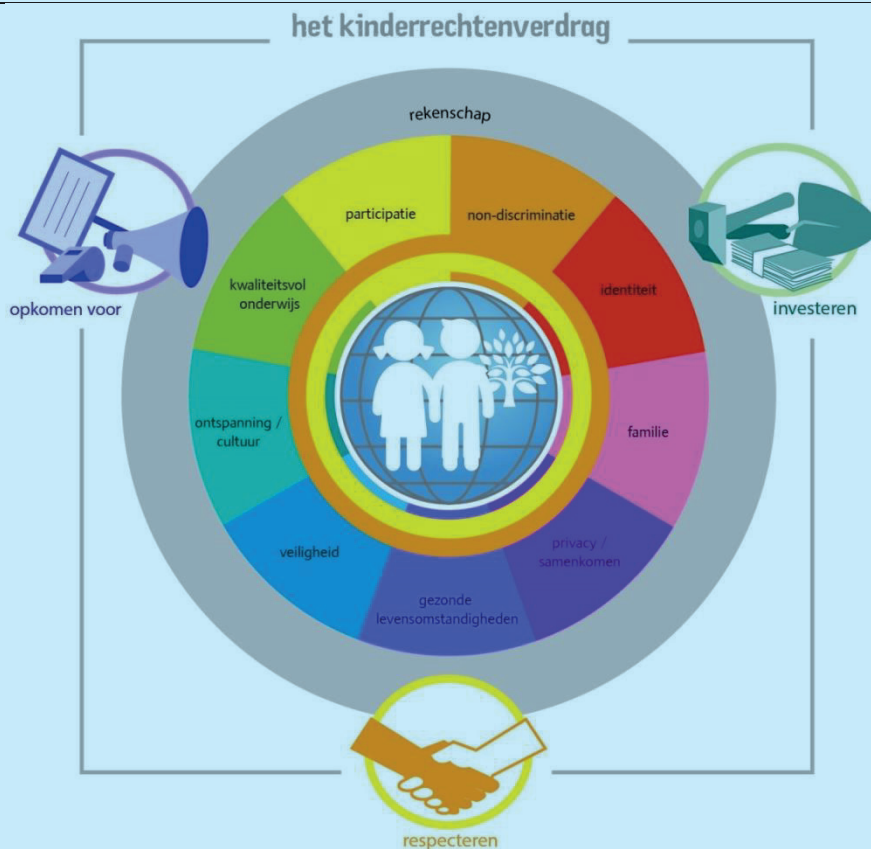
Recht op een gezin (Artikel 5, 9, 10, 11, 18, 20, 21, 25)

Elk kind heeft het recht om bij zijn ouders of andere familie te leven, ook in een ander land. Kinderen mogen niet tegen hun wil bij hun ouders weggehaald worden, tenzij in hun eigen belang. Na een scheiding heeft een kind recht op contact met beide ouders.

Recht op gezondheidszorg (Artikel 24, 26, 27)

Kinderen hebben recht op gezonde voeding, verzorging en gezondheidszorg. Als een kind ziek is, moet het naar de dokter kunnen. Kinderen die iets ergs hebben meegemaakt moeten extra verzorging en aandacht krijgen. Elk kind

	<p>met een handicap heeft recht op een zo goed mogelijk leven, met een aangepaste verzorging (bv. speciale school) om zo zelfstandig mogelijk te kunnen leven.</p> <p>Recht op veiligheid en bescherming (Artikel 6, 19, 24, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40) Kinderen moeten veilig kunnen opgroeien en beschermd worden tegen bv. mishandeling, uitbuiting, oorlog, geweld, drugs... Kinderen die geen gezin meer hebben moeten door de overheid in een veilige omgeving ondergebracht worden. Kinderen die werken moeten beschermd worden tegen uitbuiting. Zij mogen geen gevaarlijk of ongezond werk doen of werk waar ze nog te jong voor zijn. Kinderen mogen niet in een leger vechten of betrokken worden bij een oorlog. Een kind mag niet opgesloten worden en niet ontvoerd worden door één van zijn ouders.</p> <p>Recht om samen te komen met anderen (Artikel 16) Kinderen hebben het recht om bij elkaar te zijn, zich bij een vereniging aan te sluiten of zelf een club op te richten. Samenkomen betekent: samen praten, elkaars mening leren kennen, samen plezier maken, iets opbouwen... Ze moeten wel rekening houden met de wet en met de rechten van anderen.</p> <p>Verantwoordelijkheid van ouders en overheid (Artikel 4, 5, 18, 19) De overheid neemt alle nodige maatregelen om de rechten van alle kinderen te realiseren. De ouders en voogden verzorgen en beschermen de kinderen, en moeten hen (bege)leiden in de uitoefening van hun rechten. De overheid ondersteunt de ouders hierbij.</p>
<p>Woord en daad op school</p>	<p>Kinderrechteneducatie (KRE) reikt verder dan 'lessen over kinderrechten'. KRE gaat zowel over het verwerven van inhoud (kennis, inzichten, vaardigheden, attitudes, waarden,...), als over processen en interacties. Het is daarbij belangrijk te zorgen voor congruentie tussen de inhoud die wordt aangereikt en de manier waarop die competenties worden voorgeleefd door de leerkracht en de ruimere school. Echte kinderrechteneducatie koppelt woorden en daden aan elkaar. Rechten en verantwoordelijkheden worden onderwezen in democratische klassen en schoolomgevingen die getypeerd worden door wederzijds respect onder leerlingen en tussen leerlingen en leerkrachten.</p> <p>Onderstaand schema geeft aan welke dimensies kinderrechteneducatie allemaal omvat. Belangrijk daarbij is dat de dimensies 'rekenschap', 'participatie' en 'non-discriminatie' als verplichte ingrediënten kunnen worden beschouwd. Het zijn principes die in elk initiatief rond kinderrechteneducatie bewaakt worden.</p>

3

Echte kinderrechteneducatie betekent dat de kinderen worden voorzien van zowel de kennis als de vaardigheden die de fundering leggen voor effectief democratisch burgerschap. Hierbij worden kinderrechten niet alleen onderwezen, maar erkend, gerespecteerd en voorgeleefd. De kinderen worden beschouwd als burgers van vandaag en niet alleen van de toekomst.⁴ Kinderrechteneducatie is leren OVER kinderrechten, DOOR kinderrechten en VOOR kinderrechten,

Leren over kinderrechten → Welke rechten hebben kinderen? = Wat?

- Kennismaking met de verschillende kinderrechten en het kinderrechtenverdrag.
- Inzicht verwerven in het belang van kinderrechten.
- Inzien dat kinderrechten universeel zijn.
- Weten wie verantwoordelijk is voor de verwezenlijking van kinderrechten.
- Weten waar zij terecht kunnen indien bepaalde kinderrechten niet gerespecteerd worden.
- Weten waar zij terecht kunnen indien bepaalde kinderrechten geschonden worden.
- Beseffen dat iedereen mee verantwoordelijk is voor de volledige

³ www.vormen.org , www.kinderrechtenschool.be

⁴ Geraadpleegde bronnen:

MARIS,G.(2010) Recht in de roos, Vormen vzw

Kinderrechtencoalitie Vlaanderen, Kinderrechteneducatie in het onderwijs (p.16-25)

	<p>verwezenlijking van kinderrechten</p> <ul style="list-style-type: none"> Inzien dat kinderrechten verweven zitten in ons leven: het gezin, hobby's, de actualiteit, de school: wat er gebeurt op de speelplaats, schoolreglement en regels in de klas,... <p>Leren door kinderrechten → De methode is even belangrijk als de inhoud? = Hoe?</p> <ul style="list-style-type: none"> Zorg ervoor dat kinderen hun mening kunnen uiten Luister naar de mening van de kinderen, Respecteer de privacy van de kinderen, Creëer een veilige omgeving in je klas en school, Houd rekening met de identiteit, de eigenheid en de cultuur van de kinderen, Betrek de kinderen bij de organisatie van leeractiviteiten en zorg ervoor dat hun bijdragen tijdens de leeractiviteiten geïntegreerd worden. <p>Leren voor kinderrechten → Doel: de volledige verwezenlijking van kinderrechten</p> <ul style="list-style-type: none"> Kinderen worden actieve wereldburgers die opkomen voor hun eigen rechten en die van anderen, vanuit volgende waarden: <p style="padding-left: 40px;">Respect voor elke mens Respect voor gelijkenissen en verschillen Verantwoordelijkheid nemen Gelijke kansen / equity Solidariteit en verbondenheid Respect voor natuur en hulpbronnen</p> <p>Dit gebeurt allemaal volgens het Ik- Jij- Wij principe</p> <table style="margin-left: 40px; border: none;"> <tr> <td>Ik heb rechten</td> <td>→</td> <td>Emancipatie</td> </tr> <tr> <td>Jij hebt rechten</td> <td>→</td> <td>Empathie</td> </tr> <tr> <td>Wij hebben rechten</td> <td>→</td> <td>Solidariteit</td> </tr> </table>	Ik heb rechten	→	Emancipatie	Jij hebt rechten	→	Empathie	Wij hebben rechten	→	Solidariteit
Ik heb rechten	→	Emancipatie								
Jij hebt rechten	→	Empathie								
Wij hebben rechten	→	Solidariteit								
<p>Tips/Aandachtspunten</p>	<p>Behoud de link met het juridisch rechten- en kinderrechten-kader (een rechtenbenadering) om dit zo los te koppelen van het liefdadigheids perspectief (een nodenbenadering).</p> <p>Een kinderrechtenbenadering is een continue reflectie over de rechten van kinderen en de daaraan verbonden verplichtingen van “dutybearers” of “plichtdragers” (namelijk: de overheid, ouders, leerkrachten...) om de rechten van kinderen te realiseren. Een rechtenbenadering is gebaseerd op het kinderrechtenverdrag. Vier principes die hierin aan bod komen en gerespecteerd dienen te worden zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Non-discriminatie 2. Belang van het kind 3. Recht op overleven en ontwikkeling 4. Participatie <p>Het verschil tussen een rechtenbenadering en een nodenbenadering:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Noden</u> zijn niet gebaseerd op een normatief kader en hangen dan ook 									

niet vast met verplichtingen. Ze kunnen echter wel beloftes uitlokken zoals bijvoorbeeld een overheid of een organisatie die belooft iets te doen aan de nood aan voedsel van een bepaalde groep mensen. Rechten impliceren wel de plicht om hier iets aan te doen.

- Noden zijn niet per se universeel. De noden van iemand in een vluchtelingenkamp in Afrika zijn anders dan die van iemand in België. Noden zijn in die zin ook meer vatbaar voor discussie. Waar men nood aan heeft, is afhankelijk van de situatie maar ook afhankelijk van het standpunt waaruit je er naar kijkt. Rechten daarentegen gelden voor iedereen en liggen voor iedereen vast.
- Noden kan je rangschikken. Je kan stellen dat iemand eerst nood heeft aan voedsel en onderdak en pas daarna nood heeft aan goed onderwijs of mogelijkheden om als burger deel te nemen aan de samenleving. Rechten kan je niet rangschikken. Rechten zijn onderling afhankelijk en er is niet één recht dat belangrijker is dan een ander. Je kan iemand zijn recht op voedsel niet realiseren als je niet tegelijkertijd ook zijn recht op bescherming of het recht op onderwijs waarborgt en andersom. De term 'basisrechten' bestaat dus niet.
- Om aan noden te voldoen maakt het in principe niet uit hoe je dat doet. Je kan perfect noden voldoen zonder mensen op een of andere manier te betrekken bij je interventie, zonder samen te werken met lokale overheden of civiele maatschappij, etc. Rechten realiseren vraagt altijd specifieke aandacht voor het proces. Rechten realiseren houdt in dat je mensen versterkt om hun rechten te kunnen opeisen, dat je overheden versterkt en beïnvloedt om hun verplichtingen op te nemen, etc.
- Individuen zijn in die zin in een nodenbenadering een object van de hulp. Hun noden kunnen onafhankelijk van hun eigen acties gelenigd worden. Een rechtenbenadering impliceert steeds de actieve betrokkenheid van individuen bij het opeisen van hun rechten.
- De motivatie voor het voldoen van noden kan voortkomen uit liefdadigheid. De motivatie voor het realiseren van rechten is de verplichting, wat niet wegneemt dat een rechtenbenadering solidariteit en medeleven kan inhouden.
- Een groot deel van de noden vervullen betekent winst. In een rechtenbenadering wil dit zeggen dat je nog altijd de rechten van een deel van de mensen/kinderen niet vervult. Alle rechten van alle kinderen dienen binnen een rechtenbenadering vervuld te worden.
- Noden lenigen gebeurt vaak door te focussen op de onmiddellijke oorzaken. De nood voor voedsel kan gelenigd worden door voedsel aan te brengen of bijkomende velden aan te planten. Het recht op voedsel zal eerder kijken naar de structurele redenen waarom de overheid er niet in slaagt voor al zijn burgers genoeg voedsel te voorzien.
- Een nodenbenadering lenigt noden met bijkomende middelen. Een rechtenbenadering streeft naar een meer eerlijke verdeling van de bestaande middelen.